מתני' [א]הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה: **גמ'** [ב]תנא תחתונה משום כלי קבול אמצעית משום כלי כברה עליונה משום כלי מתכת: **מתני'** [ג][ד]עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת [ה]ואינה נגררת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת: **גמ'** עגלה של קטן טמאה מדרס דהא סמיך עלויה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עלה ואינה נגררת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי טעמא דקא עביד חריץ מני ר' יהודה היא דאמר [ו]דבר שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר [ז]דבר שאין מתכוין מותר [ח](דתנן) [ט]רבי שמעון אומר [י]גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

הדרן עלך יום טוב

[י]**אין** [ה]צדין דגים מן הביברים ביו"ט [י]ואין נותנין לפניהם מזונות אבל צדין חיה ועוף מן הביברין ונותנין לפניהם מזונות רשב"ג אומר [י]לא כל הביברין שוין זה הכלל כל

המחוסר

מתני' טמאה משום שלשה כלים. מקבלת טומאה על שם שלשה כלים. נפקא מינה דלאי נמי אזל חד שמא מינה טמאה משום אידך וגמרא מפרש לה: **גמ' תחתונה.** שמקבלת אבק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר: **משום כלי קבול.** שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא: **אמצעית.** שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה. ושלנו שהיא של מתכת ולאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות: **ועליונה.** שמכתשין ושוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמויה דפשוטיהן טהורין אלא משום לפי התחתון שהוא עיקר והעץ בטל אצלו: **מתני' עגלה של קטן.** שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה: **טמאה מדרס.** אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת לישיבה היא דהא סומך קטן עליה נמצאת שהיא מיוחדת לו לישיבה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיוחדא להכי לא הוית אב הטומאה כדתניא יכול כפה סאה וישב עליה כו' (שבת דף נט.): **ונטלת בשבת.** דתורת כלי עליה: **ואינה נגררת.** בשבת: **אלא על גבי כלים.** על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר חייב משום חורש: **מפני שכובשת.** חריץ הנראה בהלוכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוש מתחתיה ונעשה מקומה נמוך אבל אינו זז עפר ממקומה: **גמ' לעשות חריץ** גרסינן: **כובשת אין.** כובשת הוי אבל חריץ לא עבדא: **תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה.** חד סבר העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ואידך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגולה:

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ובשול מאבות מלאכות הן והותרו לצורך יום טוב טעמא משום דלאי אפשר מערב יום טוב דשחיטה חייש למכמר בשרא פן יתחמם ויסריח אבל צידה אפשר לצודו מבעוד יום ויניחנו במצודתו במים ולא ימות ולמחר יטלהו: **ביברים.** של דגים הן בריכות של מים שקורין ויבייר"ל. ביברין של חיה קרפיפות מוקפין גדר סביב וכונסין לתוכן חיות הבר ויולדות ומגדלות שם: **ואין נותנין.** לפני הדגים מזונות ואפי' למאן דאמר[י] נפש בהמה במשמע הני מילי דמזונותן עליך אבל דגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע וגדול אוכל את הקטן: **אבל צדין חיה ועוף.** המכונסים מאתמול. קא סלקא דעתך השתא כיון דמוקפים גדר הוו להו כנצודין ועומדין אבל דגים נשמטין לחורים ולסדקים והויא צידה ביום טוב: **ונותנין לפניהם מזונות.** בימי החורף צריכין מזונות ואף בימי הקיץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים בו:

המחוסר

משום שלשה כלים. פי' ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה שהן כולן יחד הואיל וכל אחד ראוי למלאכה בלבדו ולא דמי למספרים של פרקים ואזמל של רהיטני[ח] דהתם הם מחוברים יותר בשעת מלאכה: **משום** כלי כברה. פירש רש"י אע"ג שהיא של עץ ואין לה בית קיבול שאין נשאר בה כלל מכל מקום גזרו עליה משום ארוג ולא נראה דלא שייך ארוג במעשה של עץ כי אם [בצמר ופשתים ונראה לפרש] בכברה של סלתות דקאמר בירושלמי כברות של סלתות טמאה משום שיש עליה תורת כלי שמקבלת הסובין שאינן יכולין לצאת דרך נקבים והא דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית קיבול ה"ק משום תורת קבול כלי כברה דחשיב קבול שלה כדפי': **עגלה** של קטן. פירש הקונטרס שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכך נראה לי דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך והיא עומדת על שלשה אופנים ואוחז בה בידיו והיא מתגלגלת לפניו תמיד:

הדרן עלן יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין וכו'. פירש רש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר היינו דוקא כגון בשול ואפייה ושחיטה דאי אפשר מערב יום טוב דיותר טוב פת חמה וגם בשול בי"ט ושחיטה שמא יסריח אבל צידה אפשר לצודו מערב י"ט ויניחנו במים במצודתו ולא ימות ולא נהירא כדמפרש בריש מכילתין (דף ג. ושם) גבי גזרה שמא יתלוש דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במכשירין יש חלוק לכך נ"ל [ט]כפר"ח מקינו"ן שפירש לעיל (דף ג. סד"ה גזרה) משום דדמי לקצירה:

ואין נותנין לפניהם מזונות. פירש רש"י דאין מזונותן עליו דהם אוכלים עשב הנמצא במים וגם פעמים אוכלים עפר וגדולים אוכלים הקטנים ואפילו למאן דשרי מאן אשר יאכל לכל נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום דגים לא הואיל ואין מזונותן עליך ותימה דבגמרא פריך ורמינהי ביברין של חיה ועוף אין צדין וכו' ומשני כאן בביבר קטן כאן בביבר גדול והשתא תינח מצידה לצידה תרצת שפיר אלא מזונות מאי תרצת דבמתני' אמרי' ונותנין לפניהם מזונות והתם אמרי' אין נותנין לפניהם מזונות לכך נראה לי דהא תליא בהא אי צידה מותרת מותר נמי ליתן לפניהם מזונות והכי פירושו אין צדין דגים מן הביברין וכו' ואין נותנין לפניהם מזונות גזרה שמא יצודם דהא צידה שלהן אין מותרת ביום טוב והשתא כשמתרץ בגמרא מצידה ממזונות נמי ניחא דהא בהא תליא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דהיכא דצידה שלהן אסורה אפילו לזרוק להם מזונות אסור ובפרק מי שהחשיך (שבת דף קנה: ושם) קאמר גבי דברים שאסור ליקח מהן למשדא קמייהו שפיר דמי ויש לומר דהתם איירי בשבת דאמיר דאוכל נפש אסור ולא שייך למגזר שמא יקח מהן אבל הכא איירי ביום טוב דאוכל נפש מותר גזרינן דלמא כשיתן להם מזונות שמא יצוד מהם:

כל

עין משפט נר מצוה

צח א ב מיי' פ"י מהל' כלים הלכה ז:
צט ג מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה טו:
ק ד מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:
א ה מיי' פ"כ מהלכות י"ט הלכה ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצז סעיף א:
ב ו מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף ג:
ג ז מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

◆

רבינו חננאל

[מתני'] הרחיים של פלפלין טמאה משום שלשה כו'. א) פירוש כלי עץ חקוק, ובאמצעיתו טס של ברזל קבוע במסמרים עומדים מלמטה, והוא נקוב נקבים דקים כמין כברה. והעליון (מצופה) [משופה] ליכנס בתוך התחתון, ומצופה ראשו של עליון ברזל עשוי כמין פטפוטין בלוטין קטנים קטנים. ונותן הפלפלין באותו הברזל המתוח באמצע החקוק לאורכו הנקוב כבכברה. ושוחקין בעליון שראשו מצופה ברזל כמין פטפוטין קטנים (יהר גסים כמעט) [גסין יותר מעט] מן הנקבים. ונותן הפלפלים על הברזל העשוי (בסכנה) [ככברה] וטוחן בעליון, וכששוחק יורד מן הנקבים למטה. ויש בקרקעית התחתון נקב גדול (סותם) [סתום] כשרוצה פותח ונוטל הפלפלין השחוקין. ומפורש כמו שלנו, וגם כך פירש בירושלמי. התחתון כלי קיבול. העליון משום כלי מתכות, אמצעי משום כברה. [מתני'] עגלה של קטן טמאה מדרס, דהא קסמיך עלה. ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עליה. ואינה נגררת אלא ע"ג כלים. אבל על הקרקע לא דעביד חריץ, ומשום דאמר דבר שאין מתכוין אסור. וסיפא דהא מתניתין תנא אחר אליבא דר' יהודה, שהוא שונה כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שאינה עושה חריץ אלא כובשת. ור' שמעון תני גורר אדם מטה וכסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ב) [תוספתא] דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקילה הגורר, פותחין ונועלין בהן בשבת ואין צריך לומר ביו"ט.

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב כו'. אבל צדין חיה ועופות מן הביברין. ורמינן עלה הא דתניא

מסורת הש"ס

א) שבת סו. ב) [שבת מד: וש"נ], ג) [שם וש"נ], ד) [צ"ל דתניא], ה) שם כב. כט: מו: [תוספתא פ"ב פסחי' קא. מנחות מא:], ו) [שבת קו:], ז) [לעיל כא.], ח) [שבת מח:], ט) כפי' ר' נתנאל. כצ"ל.

◆

גליון הש"ס

מתני' ואינה נגררת. עיין שבת דף פא ע"ב תוס' ד"ה והאר"י:

◆

לעזי רש"י

ויבייר"ר. ברכת-דגים.

◆

מוסף רש"י

עגלה של קטן. לשחק בה ולטלטלו עליה, טמאה מדרס. הואיל ופעמים שיושב עליה (שבת סו.). דבר שאין מתכוין מותר. ואף על גב דקעביד חריץ והוי תולדה דחורש או בונה (שבת כב.).
הדרן עלך יום טוב

א) עי' בערוך ערך ריחים, ב) כאן ספ"ב. והמגיה נד"ו לאין דהוא כתוספתא סוכה ולא מצאתי שם.